

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 3. junija 1988 - Leto LX. - Štev. 11 - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II/70 - 500 lir

**Za mir
za sodelovanje
za razorožitvev**

Spodletel »protislovenski golpe«

Maocedong je imel prav, ko je za reakcionarje uporabil prisposodbo silaka, ki z velikim naporom dviga težak kamen in si ga nato spusti na prste. Vse kaže, da se je nekaj podobnega zgodilo tržaškemu listarskosocialističnemu poslancu Giuliju Camberju in predsedniku poslanske komisije za ustavna vprašanja Labrioli (PSI), ki sta skušala izvesti pravi "protislovenski golpe". Pa jim, zaradi nagle reakcije komunistov, ni uspelo. Poskus, da bi iztirili postopek za sprejem globalnega zaščitnega zakona jima je spodletel.

Povejmo najprej, kako so se stvari odvijale. Znano je, da je prišlo za nekaj mandatnih dob nazaj, do sporazuma, po katerem sta si poslanska zbornica in senat razdelila delo: zbornica se je ukvarjala z zaščitnim zakonom za jezikovne skupnosti, senat pa z zakonom o globalni zaščiti naše manjšine. Ni tajnost, da so bile vedno na preži sile, ki so skušale izločiti slovensko parlamentarno zastopstvo iz igre. Tako je bilo že nekaj poskusov, da bi zadevo "iztirili" iz senata in jo predali zbornici.

Tudi tokrat je bila podobna nevarnost. Pri tem pa je bilo treba upoštevati tudi nekatere obteževalne okoliščine: če bi slovensko zaščito "iztirili" iz senata v zbornico bi zmerne in nam nerazpoložene sile ubile kar dve muhi na en mah: iz usklajevalnega postopka bi izključili slovenskega senatorja, hkrati pa bi v ožji odbor za usklajevanje besedil spravili listarskega poslanca, ki se je doslej proslavil s svojimi šovinističnimi izpadi. Bralci bodo zato razumeli, zakaj naša zaskrbljenost ob dejstvu, da so nekatere sile vlagale svoje osnutke za zaščito Slovencev samo v poslanski zbornici, ne pa v senatu, kjer jih je čakal osnutek KPI. Predvsem nam ni bilo jasno zadržanje socialistov in proletarske demokracije. Tudi SSK ni takoj ukrepala in je nekaj časa oklevala, nato pa je vendar svoj predlog vložila v senatu.

Zakaj tega niso storili socialisti je tudi znano: v bistvu je šlo za nasprotovanje tržaških voditeljev PSI, začenši s senatorjem Agnellijem. Camber je v poslanski zbornici vložil osnutek, ki ustreza stališčem odbora "za zaščito italijanstva" v Trstu, v katerem predlaga, naj bi vlada sestavila skupno besedilo iz "stotine zakonov", ki že sedaj ščitijo slovensko manjšino. Pri tem pa predlaga Camber, naj bi naš položaj s "statusa quo" zdrknul nekoliko niže.

Camberjevega predloga, ni nihče jemal preresno, in vendar mu je uspelo, s podporo skritih (ali očitnih?) političnih patronov, da se je prav okoli njegovega osnutka organiziral poskus "golpeja" proti naši zaščiti. Razlogov, da je do provokacije prišlo prav sedaj, je več. Ni tajnost, da je nacionaliste v Trstu in Gorici razburila obveza predsednika vlade De Mite, da bo vendarle rešeno vprašanje zaščite slovenske manjšine. Camber je zaradi tega celo odrekal zaupnico De Mitovi vladi in kršil disciplino socialistične poslanske skupine, kateri formalno pripada. Medtem se je pri nas začel volilna kampanja. Čeprav smo upali, da se to ne bo ponovilo, se je lov za glasovi pričel v znamenju tekme, kdo prednjači v protislovenskih obvezah. KD je naprimer očitala socialistom, da so njihovi furlanski tovariši za zaščito Slovencev, pri tem pa je previdno prezrla, da zaščitni osnutek napoveduje tudi sam predsednik deželne vlade, demokristjan Biasutti, takorekoč na vsakem koraku, najraje pa čez mejo. Socialdemokrati so se povezali z bivšimi misovci in melonarskimi odpadniki, tržaška PSI pa kratkotalno odreka podporo stališčem vodstva svoje stranke in se poteguje za listarske glasove, najbrž v prepričanju, da so glasovi slovenskih socialistov že rezervirani.

V teh razmerah je Lista za Trst potrebovala iz Rima znak, da je na pravi poti. Aktivirale je svoje prostozidarske povezave: ni tajnost, da je ime socialističnega pred-

sednika poslanske komisije za ustavna vprašanja Labriole bilo na seznamu članov lože P2. Tudi trenutek je bil izbran dokaj spretno, saj je bila večina tržaških in furlanskih poslancev tedaj zavzeta s pripravami za diskusijo o zakonu za gospodarsko sodelovanje v mejnih področjih. Tako je Labriola formalno predlagal, naj bi začeli razpravo o Camberjevem osnutku, češ da je to "zakon za zaščito Slovencev", ki vlado pooblašča naj nekaj ukrepa v našo korist. Za Labriolo je bil to edini predlog, saj je bil mnenja, da so bili ostali predlogi (PSI, DP itd.) že upoštevani v "okvirnem zakonu za jezikovne skupnosti". Pri tem je Labriola zagrešil vsaj dve formalni napaki. Prezrl je dejstvo, da je v uradnem poročilu o tej zadevi izrecno napisal, da ta okvirni zakon ne velja za Slovence, ker se mora o njihovih pravicah izreči senat. Poleg tega je nemogoče, da bi ta okvirni zakon upošteval besedila predlogov, ki so bili vloženi pozneje in jih sploh niso obravnavali niti eno minuto. Provokacija je bila očitna in so nanjo odločno reagirali komunistični poslanci v komisiji, pozneje pa so se jim pridružili še drugi. Labriola pa je poskusil celo z izsiljevanjem: od komunistov je zahteval, naj pristanejo na "iztirjanje" zakonskih osnutkov v zbornico, kjer bi se pridružili Camberjevemu. Tudi na to izsiljevanje, ki bi Listi za Trst zagotovila moralno zmago, komunisti niso pristali, kaj šele klonili. Zaostri so pritisk v senatu in izkoristili tudi splošno ogorčenje, ki ga je Camberjeva in Labriolova provokacija zbudila med parlamentarci. Tako je predsednik komisije za ustavna vprašanja senata Leopoldo Elia (KD), končno določil datum začetka formalne razprave o zaščiti Slovencev, čemur sledi imenovanje ožjega odbora za usklajevanje besedil. Ta naj bi začel z delom že pred poletnimi počitnicami.

Medtem pa nismo bili križem rok. Na sejah pristojne poslanske komisije smo dosegli, da se v skupnem besedilu zakona o gospodarskem sodelovanju na mejnih področjih ohrani člen, ki namenja 50 milijard v večletni deželni sklad za podporo kulturnim ustanovam, ki spodbujajo mednarodno sodelovanje in še posebej slovenski manjšini v Italiji in italijanski v Jugoslaviji. Na seji senatorjev in poslancev iz FJK (sklicuje jih predsednik deželne vlade) pa je bilo izrecno poudarjeno, da gre za nujnostne prispevke v pričakovanju zaščitnega zakona. Zato se v skladu za globalno zaščito pusti vsaj 5 milijard lir, ki naj služijo (ko bo zakon odobren) za prve stroške. Seveda bo potrebno ponovno finansiranje sklada, glede pač na domet zakona, ki bo sprejet.

Poleg tega smo na delu, da bi uredili še nekaj drugih problemov in med temi predvsem položaj dvojezičnega šolskega središča v Špetru Slovenov in Glasbene matice.

Skratka: naš parlamentarni boj se nadaljuje, čeprav nam razmere niso vedno naklonjene in je čutiti tudi določeno osamljenost in odsotnost organiziranega pritiska. Prej ali slej se bomo morali zavedati, da je nevzdržna teza, češ da so enotne pobude slovenske manjšine in demokratskih sil nemogoče v predvolilnem času, predvsem zato, ker je v Italiji vedno na obzorju kaka volilna preizkušnja. Sprijazniti se moramo z dejstvom, da je v naši skupnosti določen pluralizem stališč in da je povsem normalna tudi določena konfliktualnost.

Uspelo nam je izbojevati pomembno bitko: preprečili smo poskus iztirjenja postopka sprejemanja zaščitnega zakona, obenem pa nam je uspelo sprožiti mehanizem na pravem tiru. Sedaj moramo paziti in biti povsem budni, saj nas čakajo še težke preizkušnje. Na poti boja za naše pravice je še veliko pasti. Premagali jih bomo, če bomo za seboj čutili tudi podporo naših ljudi.

Stojan Spetič

Intervju z našimi kandidati

Včasih je Kobal vikal Verča

Boris Kobal: režiser, igravec, kabaretist. Kaj sem še pozabil?

Na »kabaretist« se rima »komunist«...

Ni dvoma! Ne prezriva še: »gledališko dete«. Očeta Silvija poznamo kot odličnega igralca SSG v Trstu...

Letos tudi kot kandidata KPI za rajonski svet pri Stari mitnici...

Oče in sin v politični areni. Ti se praznaprav vanjo vračaš, a ne?

Član KPI sem že 16. leto. »Komsomolec« pa nisem nikoli bil; vpregel sem se naravnost v odraslo partijo, v svetivansko sekcijo »Vostok«. Takrat sem bil še priden, ubogljiv...

...pri tem pa napenjal vid in sluh...

To pa: gledališka radovednost, občutljivost za vzdušje pač nisem mogel v sebi zatajiti... prej politiko. Ljubljanski študij režije me je odvelkel iz vrtnice aktivizma, potem ko sem leta 1975 za las ušel izvolitvi v pokrajinski svet.

Toda tvoja poklicna pot se ni začela v Ljubljani...

Očetu sem — še otrok — sledil kot senca. Pri »amaterskem« pa, tam me je šele zares zagrabilo...

Misliš na SAG?

SAG, seveda. Pri »Cankarju« na Montecchijevi. 16 let star, v kratkih hlačah sem Sergija Verča še vikal...

Ob dijakih in študentih so pri SAGu bili tudi delavci...

Tudi, toda gledališče se na to ne ozira: uveljavlja nemreč — in to neizprosno, totalitarno — lastna merila. Samo z njimi tehta, rešeta in dodeljuje vloge. Oder ni »bluff«!

Katere postavitev so se ti še posebej vtisnile v spomin?

Prav vsake se z veseljem spominjam. Od prve, ko sem še statiral in stregel rekvizitom, do zadnje — Fojevega Burkaškega misterija, ki mi je prinesla prvo nagrado v jugoslovanskem merilu. »Exploit« pa sem pred tistim doživel v satiričnem kabaretu »Dlake v jajcu« leta 1973, pravem SAGovem »boomu«. Pa Brechta smo ponesli med delavce in ob njem razpravljali... časi so bili pač taki! Komaj se prepričujem, da je to bilo pred pičlimi 15 leti!

Veselite do satire je menda SAG ugonobilo...

Res ga je! Res pa je tudi, da je šlo za nerodno, grobo satiro. Besedilo je nastalo v »zboru«, njegova osnovna napaka pa je bila ihta. Ihta do krogov, ki še danes vihtijo škarje in platno naše kulture znotraj pravljice, uročenega risa... Zarotili smo se, da besedila do premiere ne izdamo. Bil pa je med nami slabič, ki je vse izble-

betal... Padli smo v nemilost, iz nje pa — zanimivo — iztisnili največjo zbranost, osredotočenost in navsezadnje odmevnost Fojevega misterija.

Kaj je ostalo od tedanje nestrpnosti do »uročenih krogov«?

Prekipela je čez kotanjo kulture in se prelila v politično in gospodarsko dolino... Prepleta se z vtisom zagonetnosti vloge, ki tema dolinama vlada. Ko se kulturnik skoznje poda, se mora venomer otepati vtisa, da sme tod le beračiti... Ne partija ne SKGZ nista v 40 letih znala premagati teh asketsko—prosvetarskih razmer, tudi ne razumeti, da gospodarska uveljavitev ni edino zveličavna, da smo brez kulture obsojeni na smrt!

Ostaniva pri satiri, še bolje — pri avtosatiri na levici. Med prvimi si jo začel gojiti na naših tleh...

Nič »med prvimi«! S Sergijem sva zaorala prav v ledino. 10 let je že, kar sva se po radiu poizkusila z »Zafrkonom«. Sledila sta 2 niza »220 volt, ali: ne vtikaj prstov v bližnjega vtičnico!«. Odrasli smo »Le balconu«: najprej radijski, italijanski izvedbi, nato še gledališki različici. Doživeli smo izvrsten uspeh; zasuli pa so nas tudi očitki, češ, kaj se spravljamo nad levico, zakaj desnici prizanašamo... Še danes odvrčam: prelahko je, norčevati se iz sovražnika, kaj bi s tem! Pometaj najprej pred svojim pragom, če misliš bičati nasprotnikove hibe...

Tango, ponedeljкова satirična priloga Unità je pricapljal daleč za vama...

Tango je sploh prepozno priplesal!

Od »Dlake v jajcu« do »Oprostí, ne juriš?«: v jasnih do vse bolj lebdečih pomenov...

Čemu ta naslov, sprašuješ? Veš kaj; vljudno sprašujeva vest neki vse preveč topi, zaspani, spravljivi in popustljivi levici...

Poklicna pot in družinske poti te razpenjata med Trstom in Ljubljano. Nenehno spreminjaš opazovališče in obzorja. Kaj zapažaš?

10 let že traja... Razlike se poglobljajo. Spet in spet se sprašujem, kaj je to »skupni kulturni prostor«. Gospodarske vezi se pridno spletajo. S kulturo pa je drugače. Dokler me rojak v Ljubljani ne zna ali noče sprejeti kot Slovenca sicer, ki pa je leta in leta, tudi iz lastnega vzgiba, srkal iz italijanskega sveta, se napajal pri italijanski glasbi ali kabaretu, vse dotlej ostane sleherni pogovor o skupnem prostoru prazen. Sam upoštevam rojakov koordinatni sistem, od Mikuliča do Nove revije; še več, do vsega

tega, do »slovenskega sindroma« čutim neko soodgovornost, neko prizadetost. Isto pričakujem od njega...

Kabaretna dejavnost, stik z mladimi ti odkrivata pogled na miselnost novega rodu. V marsičem so danes mladi Ahilova peta KPI...

Kako mladim prisluhni! To je danes presneto težko; še sami se težko izražajo, težko izpovejo... Svoje dni je bilo drugače: svoje smo zelo glasno, celo ostro terjali. Danes te potrebe ni. Uveljavljajo pa se nove, dejal bi — boljše vrednote med mladimi: te pa so često še daleč od politične razsežnosti, ki je tako zaznamovala naš čas pred 15 — 20 leti. Za mladega Slovenca še posebej velja, da je vse manj obremenjen z narodnostnim vprašanjem. To se mi po eni strani zdi zelo dobro, zlasti ko si to zamejenost zavestno prekoračil, da stopaš v svet preprosto kot človek, da svoje slovenstvo neguješ v sebi, da ti ni treba mahati s Cankarjem in Kosovelom, češ, tudi mi smemo primesti k boljšemu omizju. Čutim, da je to preraščanje, dasi še v zametku, pri mladih vendarle prisotno. Partija bi se v to morala zamisliti. Političnega vrveža, ki je nas zasvojil, mladim ne moremo več vsiljevati: to jih preprosto odvrča. Mislim, da tudi množična omama plesa ali glasbe ne vžge tako kot nekdanj. Bližje jim je intimnejše občevanje. Upoštevati je treba in negovati avtonomijo posameznika. Tega si mladi želijo. Množično gibanje sprejemajo le v toliko, kolikor streže temu smotru. Poglej »zelene« vrednote: človeku in naravi skušajo vračati dostojanstvo. Narava je — ob materi, ob narodu — vir človekove osebnosti, njegovega dostojanstva. Z njo pa ravnava, kot da je neuničljiva... Partija vsega tega še ne dohaja!

Z odraščanjem generacij zorijo v njih nova spoznanja o lastni življenjski poti. Ni dolgo, kar smo se znova zamislili v lik Che Guevare. Za katere osebnosti iz lastne izkušnje obžaluješ, da si jim bodisi preveč ali pa premalo prisluhnil?

Moral bi razmisliti... a zdi se mi, na primer, da je moja generacija preveč zviška zrla na pisatelja Borisa Pahorja. V nekaterih stvareh je hodil daleč pred drugimi. Marsikatera njegova trditev izpred 30 ali več let doživlja danes potrditev tako v zamejskem kot v slovenskem ali jugoslovanskem prostoru. Toda čas ga je medtem prehitel; to je za intelektual-

(nadaljevanje na 4. strani)

(nadaljevanje s 3. strani)

ca tragično. Kot da se je zamaknil v svoj »prav« in ne more zbrati moči, da bi se ukvarjal z »drugim«, da bi dohajajočim s prizanesljivim nasmeškom na ustih dopovedal, da je neka dognanja pač spravil »ad acta«. A kdo bi mu to očital... Drugi lik, za katerega čutim, da sem ga »zamudil«, je Franček Kavs s svojo tigrovsko izkušnjo ter usodo, ki mu je ob neizpeljanem atentatu na Mussolinija potisnila v roke krmilo zgodovine. »Zamudil« sem tudi Šiškovčiča, njegovo znanje in njegovo razburkano izkušnjo. In če smo že pri tem: med osebe, ki so uživale preveč upoštevanja, uvrščam gotovo Vidalija.

Spacalova galerija v Štanjelu, Černigojeva v Lipici, v tržaškem kulturnem domu pa Černigojevi lesorezi, Cesarjeva dela propadajo...

To je krvaveča rana! Pa mimo gledališča samega. Za prostor, stavbo gre. V zadnjih mesecih je stekla nova pobuda: Novi Tržaški Teater, večjezična gledališka zadruga. Obiskali smo SKGZ, KPI, SSK, da bi nam po svojih zastopnikih pri upravi izposlovali dodelitev 4. nadstropja — bar in malo dvorano — v Kulturnem domu. V zameno ponujamo le trden namen, da stavbo na Petronijevi 4 obudimo iz mrtvila. Sobesedniki so misel pozdravili. Slišijo se pa očitki, da bi zadruga utegnila gledališču škoditi. V namenih tega ni! Narobe: neka zdrava tekmovalnost lahko obema koristi. Nikjer pa ni rečeno, da bi pri poedinih projektih ne smeli sodelovati. Najbolje bo, da si pogledamo iz oči v oči.

Še zadnje vprašanje, Boris. Ti si kandidat KPI za »mestnega očeta«. S tvoje okna se širi razgled na Rusi most, na tržnico, kanal, pač eno od utripajočih mestnih žil. Kakšen utrip tipaš, kakšno diagnozo imaš za Trst?

Ja, ni ta pravi... Daje ga vročina, kdaj pa kdaj ga stresa mrzlica. Infekcija pač! Kronična, z reaktivacijami. Bolezenske klice: nacionalizem, fašizem... Simptomi: omrtvičeno kulturno življenje, okrnjene gospodarske funkcije!

In vendar še živi, vdan v usodo, ovit v neko lagodnost. Celu udobno lahko v njem prebiješ, če se le pustiš voditi za nos. Zamujamo pa evropski vlak; leto 2000 bo pridvelo in oddvelo mimo nas. Strese me, če pomislim, da bi se v novem stoletju moral še vedno ubadati z istimi vprašanji, ki nas danes trapijo. Mladega človeka ima, da spričo vsega tega pobere šila in kopita, da ga ne le okuži tisto globoko melonarstvo, ki se ne ozira na izkaznico in ki tiči po malem tudi v marsikateri slovenski ali partijski glavi. Če iz lastne srede ne iztrebimo tega plevela, ga tudi pri sosedu ne bomo. Drugače si rajši poiščem nov vrt...

Dobro in pošteno delo krepí ponos naših ljudi

Po mojem mnenju se s sedanjimi deželnimi volitvami zaključuje ne samo peta legizlatura Deželnega sveta Furlanije Julijske krajine, ampak tudi desetletna doba, ki je bila iz raznih vidikov zanimiva in protislovna. Nedvomno je zabeležila svoje politično najbolj kreativno obdobje v časih sklepanja in podpisa Osimskega sporazuma. Takrat je bil čas odprtosti in dogovarjanja med demokratičnimi strankami v duhu vsedržavne solidarnosti.

Predlogi, ki jih je dajala KPI, so jih ostale stranke ocenjevale in upoštevale v duhu reform, ki je prevečal tudi v njih. Naj omenim, da pojem »globalna zaščita slovenske manjšine«, ki so ga Slovenci sami izoblikovali, je takrat bil nesporen za vse demokratične stranke. V tistem času je Dežela, ob sodelovanju vseh, prenovila nekateré temeljne zakone kot so tisti n.p. iz področja kulturnih dejavnosti, pravice do izobraževanja in zakon o kulturnih dobrinah, če navedem samo tiste iz mojega resorja.

Sledila je doba zaprtosti, sovraštva in oholosti, ki jo je Lista za Trst naredila Trstu in s tem močno zavrla razvoj in kulturno sprostitev, ki sta našemu mestu in deželi še kako potrebna.

Medtem, ko so se druge politične sile, od KD dol do SSK, vdajale zlem idejam, ki so jih listarji širili ter z njimi sklepali tihe ali javne sporazume na Občini, na Pokrajini in tudi na Deželi, ko je pri nas petčlanska večina postala šest—sedem—članska, smo se mi komunisti trudili, da bi premagali duh nacionalizma in desničarske okostenelosti, ki je zajel večino javnega mnenja, in da bi vzpostavili vzdušje sožitja, vzajemnosti in humanosti med ljudmi, Slovenci in Italijani.

Imam vtis, da je to desetletno obdobje prišlo h kraju in da se odpirajo možnosti za drugačne, plodnejše, pa čeprav problematične odnose med silami demokracije. Gotov sem, da sistem petčlanske večine se ne bo obdržal še naprej, ali da vsaj se bodo nujno spremenili odnosi med demokristjani, komunisti in socialisti, se pravi med tistimi silami od katerih zavisi italijanski politični vzorec.

Nekaj rezultatov smo že zabeležili. Naj omenim tukaj, da na osnovi naših zakonskih osnutkov je Dežela obogatila svojo zakonodajo z zaščitnimi normami za romske skupnosti, z zakonom za izmenjave in integraci-

jo v Evropski skupnosti vključno z Jugoslavijo, z zakonom za zaščito in uveljavitev Ogleja in njegovih kulturnih dobrin. Naj pri teh zakonih tako izrazito kulturnega dometa omenim še nov zakon za privatne glasbene šole: v prvotnem osnutku so demokristjani iz njega izključevali tržaško pokrajino in torej tudi našo Glasbeno matico, ampak potem so vse demokratične sile, na pobudo slovenskih svetovalcev v deželnem svetu, pristale na popravek zakona prav z ozirom na pomembno dejstvo, ki ga je predstavljala Glasbena matica. To pomeni en korak naprej na poti naše enakopravnosti, potrebno pa bo slediti izvajanju zakona, da se bo ta enakopravnost dejansko uresničila.

Ko smo že na področju kulture naj povem, da bo treba v prihodnjih letih nove mandatne dobe revidirati toliko zakon za pravico do izobraževanja, za kar edino komunisti razpolagamo z izdelanim in že predloženim osnutkom. Glede prve točke mislim, da bo potrebno razleniti deželne posege s posebno normativo vsaj za gledališča in gledališke dejavnosti. Kar se tiče pravice do izobraževanja, dejstvo, da pada število šoloobveznih otrok, ne pomeni še, da finančni posegi dežele se morajo krčiti, ker v moderni družbi kot je naša se bo povpraševanje po višji izobrazbi povečalo. Naj k temu dodamo, da je skrajni čas, da si naša dežela prevzame resor pravice do izobraževanja na univerzitetnem področju in s tem tudi finančno breme, ki ga le ta nalaga.

Kot vidimo, novi deželni svetovalci bodo imeli pred sabo zanimive in zahtevne probleme, ki se tudi nas Slovencev posredno ali neposredno tičejo.

Njih rešitve, tako na upravno-tehnični kot na zakonsko-politični ravni, bodo terjale umne in iznajdljive predloge, bodo pa tudi potrebovale sodelovanje in podporo najširših plasti družbe in strokovnih ustanov.

Slovenski ljudje, kot tudi slovenski komunistični predstavniki v izvoljenih telesih bodo vestno opravljali svoje delo in svoje obveznosti, zavedajoč se, da dobro opravljeno delo izvira iz čistih in poštenih prepričan in krepí ponos in voljo naših ljudi v boju za doseg globalne zaščite za slovensko manjšino. Dobro delo tovariši, dobro delo nam vsem!

Boris Iskra

Pogovor z našimi kandidati

Nives Košuta: »Za večji razvoj kulture potrebna znatnejša podpora Pokrajine«

Med slovenskimi komunističnimi kandidati za pokrajinski svet je tudi Nives Košuta, 27-letna Openka (mama je po rodu iz Ukev, oče pa je bil Križan), ki se predstavlja v kraškem volilnem okrožju. Košutova je po poklicu glasbeni pedagog, trenutno pa je tajnik Zveze slovenskih kulturnih društev v Italiji. To je njena druga volilna izkušnja po lanski kandidaturi na volitvah za poslansko zbornico, na katerih je dosegla zelo lep osebni uspeh. Pogovor s tovarišico Nives se je začel prav ob tej njeni lanskoletni izkušnji, ki nam jo je takole opisala.

To je bila zame vsestransko pozitivna izkušnja. Dana mi je bila možnost, da sem se prvič aktivno spoznala s politiko, čeprav je bilo predvolilno vzdušje (glej protislovensko nacionalistično kampanjo) leta 1987 v vseh smislih zelo napeto. Na kandidatno listo KPI so me uvrstili na predlog Zveze komunistične mladine Italije, v volilni kampanji pa sem nastopila s svojo osebnostjo, kar je bistvenega pomena, da se v politiki dobro počutiš in se ne čutiš samo gola številka. Upam in pričakujem, da se bo to dogajalo tudi sedaj, ko so moje odgovornosti morda še večje.

Ti se ukvarjaš prvenstveno s kulturo in s kulturno politiko v naši večjezični stvarnosti. Pokrajinska uprava ima na papirju precej pomembnih pristojnosti na tem področju, ki pa čestokrat ne prihajajo do izraza, oziroma ni politične volje za izvajanje res učinkovite in primerne kulturne politike. Kaj meniš ti o tem?

Predvsem bi bilo treba preveriti, kakšne so pravzaprav pristojnosti pokrajinske uprave na področju kulture, kjer igra sicer glavno vlogo dežela, ki pa je v zadnjem času mnoge kompetence poverila prav pokrajini. Glavno izhodišče ostaja vseka-

kor deželni zakon št.68. Tržaška pokrajina se je doslej pri njegovem izvajanju izkazala v glavnem le, ko je šlo za razdeljevanje finančnih sredstev kulturnim ustanovam, društvom in skupinam. Kriteriji tega razdeljevanja so bili vseskozi skrajno nejasni, zato smo bili večkrat priča nezadovoljstvu in upravičenim protestom. Pri tem se je uprava izkazala kot skrajno konservativna uprava. Skoraj povsem je zanemarjala kulturni razvoj in potrebe, ki so se sproti pojavljale v raznih kulturnih stvarnostih, posebno na področju združenj in prostovoljnega udejstvovanja. Mnogo je sicer pri tem nastalo, marsikaj pa je žal tudi takoj zamrlo, prav zato, ker se je premalo pozornosti posvetilo določeni rasti kulturnega življenja.

Ti se ukvarjaš tudi z glasbo in z glasbeno vzgojo. Ali misliš, da je tržaška pokrajina kaj koristnega naredila na tem področju?

Nedavni mednarodni cikel »Glasba 20. stoletja«, na katerem sodelujejo umetniki in skupine iz dežel skupnosti Alpe-Adria, posebno pa glasbeniki iz Avstrije, Italije in Slovenije, je nedvomno dobra pobuda, ki jo gre v bodočnosti še valorizirati. Takih iniciativ pa je žal še vedno premalo. Zanimanje za glasbo bo treba razširiti tudi na mlade generacije, posebno na mladostnike in na šolsko mladiino. Premalo je bilo povezave s šolo in s šolsko stvarnostjo. Premalo je bilo pobud in prireditev za medsebojno spoznavanje v tem našem mestu, da o kulturi sožitja med tukaj živečima narodnima komponentama sploh ne govorimo.

NOVI TRŽAŠKI TEATER IL NUOVO TEATRO DI TRIESTE

Boris Kobal - Sergej Verč

OPROSTI, NE JURIŠ ?

(Kabaret)

KULTURNI DOM - Petek, 3. junija ob 20.30 uri
Sobota, 4. junija ob 20.30 uri
Nedelja, 5. junija ob 17.00 uri

Srečanje kandidatov KPI

V četrtek 26. maja je bilo v Ljudskem domu v Križu zborovanje slovenskih kandidatov na listah KPI iz Tržaškega. Teh je kot znano preko sedemdeset in kandidirajo na rajonskih, občinskih, pokrajinskih in seveda deželnih volitvah.

Pogovor na sproščenem in prijaznem srečanju je začel zgoniški župan in kandidat za Deželni svet tovariš Miloš Budin, ki je ocenil dosedanja potek volilne kampanje in nakazal smernice za bodoče delo na tem polju. Budin je bil mnenja, da se morajo komunistični kandidati predstaviti suverenim volilcem kot zastopniki stranke, ki se ni kompromitirala s čudnimi in nesprijemljivimi dogovori in zavezništvi s strankami kot je Lista za Trst, ki so odkriti nasprotniki nas Slovencev. Ravno to pa sta stori la Slovenska skupnost in Socialistična stranka. Poleg tega je na rovaš Slovenske skupnosti opozoril tudi na dejstvo, da je ta stranka, oziroma

njen glavni kandidat za Deželni svet Brezigar, v Nabrežini — zgodovinsko najbolj ogroženi slovenski občini — pred nedavnim sklenila zavezništvo s KD, kljub temu, da so številke dovoljevale tudi zavezništvo s KPI. S to potezo je SSK praktično razdrobila slovensko prebivalstvo na večino in opozicijo in je s tem bistveno ošibila politično moč naše skupnosti v tej občini.

V razgovoru, ki ga je spretno vodil Ravel Kodrič — slednji kandidira za tržaški Občinski svet — so se oglasili skoraj vsi prisotni. Omenimo naj le Anamarijo Kalc in Borisa Kobala, ki kandidirata na občinskih volitvah, arhitekta Raceta in tovarišico Nives Košuta, ki se potegujeta za izvolitev v Pokrajinski svet, in tovariša Slavoljuba Štoko, ki kandidira za izvolitev v zahodnokraški rajonski svet, ki ga že vrsto let marljivo in predvsem zelo uspešno vodi.

Tudi glasovi so važna naložba

Tudi tokrat ne moremo soglašati z onimi, ki so takoj po objavi volilnih izidov triumfalno zapisali svojo oceno, češ da je nedeljski volilni izid prispevek k stabilnejšim krajevnim upravam in trdnosti vladnih koalicij sploh. Kratkoročno že, vendar se moramo zamisliti o političnih perspektivah po tolikšni spremembi volilnih in torej političnih razmerij.

Poglejmo, številčno, kakšna so.

Če bi se taka razmerja uveljavila tudi na političnih volitvah, bi »skrajna levica« štela slabo četrtno volilnega zbora in parlamenta. KPI 22 odst., Demoproletarci pa 1 odstotek. Socialisti sami predstavljajo sedaj slabo petino volilnega zbora s svojimi 18 odstotki. Če jim bo prej ali slej uspelo vsrkati tudi socialnedemokrate jih bo za slabo četrtno, ravnovesje med komunisti in socialisti bo izenačeno.

V tej logiki lahko postavimo demokristjane na sredino in računamo, da so jim najbližji še liberalci in republikanci. Skupaj predstavlja zmerna sredina skoraj 44 odstotkov. »Levica« približno enako, oziroma 41 odst. brez socialdemokratov, oziroma 46 odst. s socialdemokrati.

Bistveno se torej razmerja med »progresivnimi« silami in »konservativnimi« ni spremenilo, kot se ne spreminja vsa povojna leta. Premiki se odvijajo samo znotraj teh dveh blokov, progresivnega in zmerno konzervativnega, pri čemer lahko beležimo težnjo koncentracije glasov proti sredini. Tu, v sredini, pa lahko pride (ali mora priti) do izraza ključ-

no protislovje italijanske politike: pomanjkanje alternative vladam, ki so osredotočene okoli Krščanske demokracije in njenega programa.

No, v tem grmu tiči zajec. Kajti vprašati se moramo, čemu bo služil neizpodbitten uspeh socialistov na zadnjih upravnih volitvah in kolikšne bodo splošne politične posledice.

Težko je reči, ali skoraj nemogoče, da vodi spremenjeno razmerje sil na levi k alternativni. Nasprotno, PSI zbira glasove na vseh straneh, da bi utrdila svoje položaje v zavezništvu z demokristjani in drugimi sredinskimi strankami. Niti ne kaže prevelikega navdušenja, da bi začela razmišljati o tem, kaj bi v Italiji pomenil skupni program reformistične levice za novo alternativno vlado. Craxi sicer namiguje na nekaj podobnega, vendar ga Martelli takoj popravlja in daje razumeti, da PSI še ni »sita« komunističnih glasov, poleg tega pa zahteva nekakšno »zgodovinsko abiuro«, splošno obsodbo lastne preteklosti. KPI naj bi sama sebi presekala korenine, če hoče računati na sodelovanje v morebitni levičarski vladi, oziroma prispevati k uresničevanju alternative pod socialističnim klobukom.

Seveda se moramo tudi vprašati, kaj se bo zgodilo v tistih občinah, kjer so glasovali konec maja. Bo PSI spet izbrala sredinska zavezništva, ker ji nudijo večje možnosti uveljavljanja, pa ne na programski osnovi konkretnih uresničevanj, pač pa na oblasti in na »podoblasti«.

Tudi se moramo vprašati, kaj nas čaka, če se ponovijo konec junija

splošni italijanski trendi tudi pri nas. Nekateri so že pisali o tem, da je v nevarnosti slovensko zastopstvo, posebno še, če bi se nadaljevala težnja k nepotrebnemu razprševanju glasov, ki si ga slovenski volilci, kot manjšina, res ne moremo privoščiti.

Kaj se lahko zgodi v tržaški občini, če se uveljavi PSI senatorja Agnellija in podžupana Segheneja? Bomo spet slišali župana, ki nas bo psoval s »ščavi«?

Ne deželi, na pokrajini, v rajonskih svetih... Povsod ostaja na stežaj odprto vprašanje: ko zahtevaš glasove, moraš povedati, čemu jih boš namenil. Glasovi so investicija za obdobje petih let, marsikdaj celo za daljše zgodovinsko obdobje. Slovenci ne moremo spremeniti splošnih trendov v družbi, lahko pa se jim upremo in mislimo predvsem na lastne koristi in na prispevek, ki ga dajemo, k napredku demokracije v italijanski družbi. Če bi zgrešili investicijo, bi bili najbrž sami krivi bankrota, ki nam ga nova razmerja lahko prinašajo, predvsem na krajevni ravni, kjer je pot k alternativni sožitja še zelo težavna in oddaljena.

Čaka nas trda in nelahka volilna kampanja, ko moramo govoriti predvsem z mladino in ji pojasniti nekaj preprostih stvari. Med temi predvsem to, da se mode naglo menjujejo in je sedaj važno, kaj kdo predlaga in kakšna zavezništva naj določene programske obveze uresničejo. Pravijo, da nima smisla zaupati kozlu varstvo zelenjavne grede.

Stojan Spetič

Maja je bilo v zgoniški občini zelo živahno. Med drugim je 15. 5. uprava z otvoritveno slovesnostjo izročila vaščanom iz Repniča »vaško hišo«, ki je primerna za vaše in kulturne dejavnosti. »Prav je, da razpolagajo naše vasi z javnimi prostori in da ima vsaka vas možnost, da se tudi v njej občasno dogajajo stvari, ki popestrijo vsakdanji ritem življenja in ga kulturno bogatijo...« je poudaril župan Miloš Budin v svojem otvoritvenem nagovoru (levo). Ob tej priložnosti je nastopil pevski zbor KD Rdeča zvezda, v hiši pa so otvorili razstavo starih razlednic s

Nove pridobitve v občini Zgonik

kraškimi motivi, ki jo je pripravil A. Princival.

20. maja je bila v športno kulturnem centru v Zgoniku otvoritev razstave 16 idejnih načrtov za preureditev kraške domačije v Zgoniku v "enoteko". Teh 16 idejnih načrtov je bilo prijavljenih na javnem natečaju, ki ga je za inženirje in arhi-

tekte razpisala občina Zgonik. »V sedanjem zgodovinskem trenutku je razmeroma izreden dogodek ta, da majhna občina razpiše natečaj zamisli,« je med drugim zapisal prof. Marco Pozzetto v uvod v katalog načrtov, ki je bil izdan ob priložnosti otvoritve razstave. Dalje pravi prof. Pozzetto: »Če tak način tekmovanja koristi načrtovalcem kot priložnost za soočenje, za strokovno rast in nudi vsem možnost, da se izkažejo, skoraj vedno zaključki nakažejo razpisnikom zamisli, ki si jih ne bi nikakor predstavljali ali vsaj zmerejo razjasniti njihove začetne ideje.«

Pogovor z našimi kandidati

Anamarija Kalc: »Pokazati moramo na tiste, ki so odgovorni za siromašenje naših vasi«

Najprej vprašanje, ki je skoraj obvezno: kdaj si se začela aktivno ukvarjati s politiko?

Aktivno leta 1982, ko so me izvolili v rajonski svet za vzhodni Kras. Političnemu življenju pa sem se približala že mnogo prej. V službi sem pri Pokrajini Trst kot socialna delavka, v tem poklicu se ne moreš izogniti "politiki". Ko si v stalnem stiku s krajevnimi ustanovami spoznaš, da je politika potrebna, da je ne moreš zavračati, kot da gre la za "umazane posle".

Postala si tudi predsednik rajonskega sveta in to vlogo opravljaš do danes.

Za predsednico so me izvolili leta 1985. Inženir Sosič je zaradi hude bolezni moral zapustiti predsedniško mesto in jaz sem bila izvoljena za njegovega "naslednika".

Tvoja politična pot torej nima kaj dosti opraviti z dejstvom, da si ženska...

Prav gotovo me niso izvolili za predsednika, ker sem ženska. Moji izvolitvi so botrovali številni razlogi. Naša komunistična skupina je v rajonskem svetu razpolagala z relativno večino, vendar nismo predvidevali, da bomo lahko prišli do predsedniškega mesta. Potem, ko se je, danes pokojni, inž. Sosič umaknil, se ostale stranke večinske koalicije niso mogle zmeniti za predsednikovo ime. Šlo je seveda tudi zato, da ohranimo slovenskega predsednika, skratka, med razprtijami sem bila izvoljena jaz. Prejela sem glasove Slovenske skupnosti in socialističnega svetovalca.

Zate se je pričelo trdo delo.

Ni mi manjkalo veselje do dela, čeprav sem se znašla pred kopico problemov. Ni lahko delati v rajonskih svetih, ko jih tržaška občinska uprava podcenjuje, celo ignorira. Še posebno težko pa je bilo delo v vzhodnokraškem rajonskem svetu. Razlogov za to je več. Že od prvih volitev (leta 1978) si naš rajonski svet ni znal poiskati neke jasne vloge. To je bilo seveda slabo, posebno zato, ker ni imel svet pri Občini Trst nobene opore, nasprotno. Občinska uprava je imela in ima skrajno negativen odnos do vsega našega teritorija. Izkorišča ga, celo fizično, v zameno pa ne nudi ničesar. Stalno se rojevajo nova protislovja, stara pa ostajajo nerešena, to pa je najslabše, kar se lahko zgodi.

Katera pa so ta protislovja?

Vzemimo Opčine, tu se srečujemo s temeljnim problemom urbanizacije. Vsakdo lahko vidi, kako se vas širi, znova in znova nastajajo nova gradbišča, ki bodo v kratkem času nove hiše. Gradnje so v polnem razmahu, ni pa globalnega načrta za ceste, greznice, skratka, za to, kar potrebuje vsako dostojno naselje. Imamo primere novih hiš, ki nimajo pravega dohoda, vedno več je znakov za slepe ulice itd. Manjka vrsta uslug. Ni pravega središča za občinsko izpostavo, sam rajonski svet ne razpolaga s primernim sedežem, ni knjižnice, ni pravih prostorov za otroke. Lahko bi naštevala še in še. Bojim se, kaj bo z Opčinami, če ne bodo odgovorni ukrepali.

Vaš rajonski svet pa ne zaobjema samo Opčin.

Res je tako. Pomisliti moramo na vrsto vzhodnokraških vasi, kjer se je veliko spremenilo in še se bo. Pri Padričah se razvija znanstveni center, v Bazovici načrtujejo sinhrotron, o primernosti lokacije smo se komunisti že izrekli, v gradnji je avtocesta itd. Spreminja se podoba Krasa, spreminja se podoba vasi, kaj pa tržaška občinska uprava? Tu je odnos do teritorija vedno isti in negativen. Spremembe bi bilo treba voditi, potreben bi bil podroben načrt za vasi, potrebno bi bilo misliti na gospodarski razvoj in na vrsto drugih stvari, da bi spremembe ne bile tako travmatične. Občina Trst se na vse to poživlja.

Prav na Vzhodnem Krasu prihaja do svojevrstnih protestov, kot je bil na primer bojkot referendumov. Tu nastajajo precej močna jedra, ki se prepoznavajo v nacionalnem radikalizmu. Kaj meniš o tem?

Mislím, da to ni slučajno. Ljudje se soočajo z velikimi problemi, čisto upravičeno si želijo, da bi lahko tudi sami, kaj povedali. Besede, predlogi in protesti pa redno naletijo na gluha ušesa. Ljudje imajo občutek, da so nemočne lutke in to jih sili v najrazličnejše reakcije, ki so pogosto radikalne.

Občutek imamo, da marsikdo ne vidi več izvora krivd in grehov. Tudi na račun KPI slišimo vrsto očitkov in kritik.

Paziti je treba, da ne zmečemo vsega v isti koš. Poznamo stranke, ki odločajo v prvi osebi in nosijo velike odgovornosti. Te stranke je treba razkrinkati. Jasno je treba pokazati na tiste, ki so najbolj odgovorni za določeno stanje. Ni slabšega od tega, da pride do nejasnosti in nesporazumov pri osnovnih stvareh, saj bomo nekaj dosegli le, če bomo pravilno usmerjali svoje energije. Nesmiselno je loviti okradenega človeka namesto tatov.

Kandidatinje na listah KPI rade poudarjate, da bo vaš vstop v izvoljene svete prinesel globje spremembe v političnem življenju. Trditve in tudi vaša gesla se mi včasih zdijo ovita v mehko tančico retorike. Razloži mi prosim, v čem je ta ženska drugačnost v odnosu do politike.

Prepričana sem, da zna danes ženska globje pogledati v resnico življenja. Preprosto, bolje pozna življenje. Ali ne pomeni politika urejanje odnosov v življenju? Odklanjam politiko kot izključno voljo do moči. Odklanjam jo kot ženska, ki ji je bolj pri srcu življenje kot pa neka neprestana zakulisna igra. Morda je v tem preprostem odgovoru vsa drugačnost ženskega odnosa do politike.

Darovi in prispevki

Ob 5. obletnici smrti Sergija Vizentina iz Nabrežine se ga spominjajo oče Ado in mama Milka ter ostali svojci in prispevajo 50.000 lir za sklad Dela.

Složni nastop jamstvo uspeha

Pred volilno kampanjo za obnove deželnega, pokrajinskega, občinskega in rajonskih svetov v tržaški občini sem kot predsednik rajonskega sveta za zahodni Kras objavil v našem slovenskem komunističnem glasilu obračun glavnih in najvažnejših vprašanj, ki jih je rajonski svet s komunističnim predsednikom ugodno rešil, v korist prebivalstva Križa, Proseka in Kontovela. Povedal sem tudi, kaj rajonski svet, v doseganju šestletnem mandatu ni naredil, zlasti na področju nekaterih javnih del, zaradi neobčutljivosti občinske uprave do premnogih zahtev in potreb krajevnega prebivalstva.

Da smo na zahodnem Krasu, kljub vsem težavam, uspeli dati našim trem vasem novo primerno urbanistično ureditev, na katero so ljudje čakali skoraj dvajset let, ki bo omogočila, da bodo vaška jedra primerno urejena in obnovljena, v skladu z njihovo arhitektonsko in krajinsko značilnostjo, da bodo ohranila svoj slovenski, kulturni, socialni in gospodarski značaj, je ključnega pomena. Z novo urbanistično ureditvijo je rajonski svet sprožil še vrsto drugih pobud, da se bodo naše tri vasi skladno in kulturno razvijale. Zato bo potrebno, da se bo rajonski svet, ki bo izvoljen na volitvah 26. in 27. junija, za vse to in vsa druga vprašanja, ki še niso bila rešena in ki se bodo sproti pojavljala, enotno in odločno zavzel. Komunistični kandidati se bodo v novoizvoljenem rajonskem svetu v prihodnji petletni mandatni dobi odločno zavzemali, da bo občinska uprava spoštovala obveznosti, ki jih je sprejela s sklepom občinskega sveta ob odobritvi podrobnostnih regulacijskih načrtov. Najprej bodo zahtevali, da se uredi kanalizacija na Proseku, za katero je bil že določen denar in načrti so že izdelani. Sedaj je treba samo še odobriti zadevni sklep v občinskem svetu in razpisati dražbo za dela, ki bodo stala skoraj milijardo lir, da občinska uprava izdela načrte za kanalizacijo v Križu in za dograditev kanalizacije na Kontovelu skupno z obnovitvijo glavnega odtočnega voda proti Čedazu.

Da občinska uprava poskrbi za ureditev vaških poti in cest, kot je predvideno v poročilih, ki so del treh podrobnostnih regulacijskih načrtov in ki predvidevajo ureditev parkirišč, zelenih površin, tlakovanje vaških

poti in cest v porfidu in postavitve električnih in telefonskih vodov pod zemljo. Za vsa ta dela sta načrtovalca regulacijskih načrtov izdelala tudi zadevne predračune, ki jih je občinski svet osvojil.

Komunistični svetovalci se bodo zavzeli za čimprejšnjo napeljavo plina v vseh treh vaseh, da bo občina obnovila javno razsvetljavo v Križu in na Kontovelu (na Proseku je bila pravkar obnovljena), da bo občina v Križu zgradila ljudski vrt z otroškim igriščem, o katerem je rajonski svet že razpravljal in zadevni občinski odsek že izdelal načrte, da bo uredila področje okrog "Mlake" na Kontovelu (načrti so že izdelani) in da bo občina čimprej zgradila dvosmerno cesto med cerkvico na Kontovelu in spomenikom padlih na Proseku, da se razbremeni sedanji nevzdržni promet skozi središče Proseka.

Poleg tega bo treba zahtevati tudi, da občinska uprava zgradi stavbo za sedež zdravstvenega okraja na Prose-

ku za prebivalce naših treh vasi in zgoiške občine, kot to predvideva načrt zdravstvene ustanove o ustanovitvi zdravstvenih okrajev v tržaški pokrajini. Končno bo treba odločno nastopiti za bolj smotrno ureditev pobiranja smeti in čiščenja naših vasi, ki jih občinska uprava zanemara. Svetovalci KPI se bodo zavzeli tudi za vsa ostala vprašanja, ki se sproti pojavljajo in ki so v občo korist prebivalstva.

Da bo tudi bodoči rajonski svet lahko uspešno deloval in reševal vprašanja, ki zanimajo celotno skupnost obeh narodov na našem območju, bodo komunistični svetovalci za čimtesnejše sodelovanje z naprednimi in demokratičnimi svetovalci, da bodo zahteve in predlogi enotno sprejeti in enotno predloženi županu in pristojnim odbornikom. Enotni nastopi v prejšnjem rajonskem svetu so nam omogočili doseganje uspešno delo.

Slavoljub Štoka

Festival Unità in Dela v Valmauri

(na igrišču na ulici Flavia)

od 3. do 13. junija

Vsak večer ples s priznanimi ansambli,
zanimive razprave in prijetna družba.

V nedeljo 29. maja so se proseški borci in občani poklonili spomenu desetih talcev, ki so jih nacifašisti umorili pri proseški postaji.